Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра політичної соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

директор навчально-наукового інституту
соціології та медіакомунікацій

Олена МУРАДЯН

«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціологія ідеологій

рівень вищої освіти бакалавр
галузь знань 05 соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 Соціологія
освітня програма соціально-політичні та маркетингові дослідження
вид дисципліни за вибором
факультет ННІ соціології та медіакомунікацій

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою ННІ соціології та медіакомунікацій

“26” серпня 2026 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Литовченко Артем Дмитрович, к. соц. н., доцент, доцент ЗВО кафедри політичної соціології ННІ соціології та медіакомунікацій, Нехаєнко Оксана Василівна, докт. філ-ії з соц-ії, доцент ЗВО кафедри політичної соціології ННІ соціології та медіакомунікацій

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології

Протокол від “26” серпня_2026 року № 1

Завідувач кафедри політичної соціології

_____ Бойко Д. М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»
назва освітньої програми

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
«Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

_____ Мурадян О. С.
(підпис) **(прізвище та ініціали)**

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ соціології та медіакомунікацій

Протокол від “ 26 ”_серпня_2026 року № 1

Голова науково-методичної комісії ННІ соціології та медіакомунікацій

_____ Сорока Ю. Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціологія ідеологій» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 054-Соціологія освітньо-професійної програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – розкриття сутності та функцій ідеологій як соціального феномену.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

1. сформувати у студентів уявлення про різні підходи до визначення та аналізу ідеологій
2. надати базові знання, необхідні для розуміння ролі ідеологій у суспільному житті;
3. розкрити специфіку соціологічних підходів та окремо підходу політичної соціології до вивчення політичних ідеологій порівняно із іншими ідеологіями;
4. навчити студентів самостійно аналізувати ідеології як соціальні факти, соціальні продукти, соціальні феномени;
5. надати системну уяву про природу, функції та механізми виникнення/виробництва ідеологій;
6. визначити роль, місце та межі ефективності наукового пізнання культурно-ідеологічних процесів;
7. позначити місце ідеологічних аспектів у культурному виробництві та відтворенні;
8. стимулювати критичне осмислення культурно-ідеологічних процесів й моделей взаємодії та взаємовпливу культури та ідеології;
9. надати соціологічно обґрунтоване уявлення про потенціал соціального конструювання, що властивий фантастичній гілці культурного виробництва;
10. навчити студентів користуватися критичним мисленням для виокремлення й деконструкції латентних соціально-ідеологічних проектів, для експертної оцінки перспектив їхнього використання та взаємовпливу із відкритими соціально-ідеологічними проектами

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120*

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	-й
Семестр	
5-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	год.
Лабораторні заняття	

год.	год.
Самостійна робота	
56 год.	год.
у тому числі індивідуальні завдання	
год.	

** у разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.*

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

ЗК 4 Здатність бути критичним і самокритичним
ЗК 6 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо
ЗК 10 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 11 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
СК 02 Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.
СК 03 Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.
СК 06 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

ПРН 01 Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності
ПРН 03 Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.
ПРН 08 Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.
ПРН 13 Відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки
ПРН 14 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень

1.8. Пререквізити: вказати перелік дисциплін, що передують вивченню даної дисципліни
Історія класичної соціології, Сучасні соціологічні теорії

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття ідеології: конструкція та деконструкція терміну

Ідеологія: уявлення в словах та вчення про ідеї. Ідеології як системи ідей. Ідеологія як соціальний факт. Ідеологія як форма свідомості, як культурна форма, як соціальні відносини. Народження та життя, виникнення та розвиток, створення та трансформація ідеологій.

Тема 2. Поняття ідеології в системі соціологічних понять

Ідеологія і свідомість. Ідеологія, ідеї, ідеали. Ідеологія та стереотипи. Ідеологія і міфи. Ідеологія і дискурс. Ідеологія і наука. Ідеологія та історія. Ідеологія і культура. Ідеологія і світогляд. Ідеологія і гегемонія. Ідеологія, уподобання, переконання. Ідеологія та габітус.

Тема 3. Підходи до розуміння та аналізу ідеологій

Біхевіористський підхід до аналізу ідеологій: ідеологія як взаємозв'язок аттітюдів та поведінки. Координатні осі аналізу: когнітивна, оціночна, прагматична. Психологічний підхід до розуміння ідеологій: суб'єктивна раціоналізація та образне сприйняття дійсності. Комунікативистський підхід: ідеологія як дискретна, «системно-розірвана» комунікація. Критико-соціологічні підходи до аналізу ідеологій: переконання як базис політичних ідеологій; дискурсивне конструювання та втілення ідеологій; ідеологія та механізми уподобань. Соціологічний аналіз ідеологій: усвідомленість та соціальна вкоріненість ідеологій. Ідеологія як теоретична система та система практик.

Тема 4. Авторські підходи до аналізу ідеологій

К.Маркс та Ф.Енгельс: ідеологія як *ілюзорна* свідомість та її класовий характер. А. Грамші: ідеологія як знаряддя встановлення гегемонії. Е. Дюркгейм, М. Шелер та К. Мангейм про «помилковий» характер ідеології; ідеологія як «фальшива» свідомість. Нетотожність марксовського та мангеймівського підходів. Л. Альтюссер: ідеологія як антинаука та продукт ідеологічного апарату. А. Лефевр, М. Пешо, П. Серіо, С. Жижек: ідеологія як дискурс.

Тема 5. Структура ідеологій

Ідеологія як система переконань: від індивідуальних установок до соціальних практик. Елементи ідеології: вподобання, переконання, ідеї, ідеали, теорії, програми, висновкові надбудови, схеми ідентифікації, габітуси, цінності, символи, утопії, міфологеми, стереотипи, поведінкові шаблони, практики. Дослідження характеру взаємозв'язку елементів: логічний, психологічний та соціальний фактори. Функції ідеології.

Тема 6. Генеза й розвиток ідеології

Зародження, виникнення та конструювання ідеології: багатошаровий та нелінійний характер формування ідеології. Артикуляція як практика життя ідеології. Ідеологізація та деідеологізація. Квазі-ідеології та прото-ідеології. Локальні (секторальні) та тотальні ідеології. Штучні та «живі» ідеології. Ідеологія та еліта. Соціальні підвалини та соціальна підтримка ідеології. Ідеологія та «інтелігенція». Політичні та неполітичні (культурні, освітні, релігійні, моральні) ідеології. Наукові ідеології. Повсякденні ідеології: П. Бергер, Т. Лукман, І. Попова. Феноменологічні аспекти розвитку ідеологій. Модернізація та архаїзація як ідеологічні процеси. Від мислення крізь практики до інституту: питання принципової схеми розвитку ідеології.

Тема 7. Політичні ідеології в дзеркалі соціологічного аналізу

Виникнення та конструювання політичних ідеологій: фактори, механізми, засоби. Місце та роль ідеологій у розвитку та функціонуванні політики. Ідеології та держава. Лібералізм та неолібералізм. Консерватизм та неоконсерватизм. Націоналізм. Етнонаціоналізм та расизм. Фашизм та його конкретно-історичні (національні) версії. Соціалізм та його версії. Соціал-демократичні ідеологічні течії. Комунізм. Анархізм, анархо-комунізм, анархо-синдикалізм. Глобалізм, антиглобалізм, альтерглобалізм. Популізм як політична (анти)ідеологія. Міжідеологічні та надідеологічні зв'язки.

Тема 8. Емпіричні перспективи соціологічного аналізу ідеологій

Соціологічні методи аналізу ідеологій. Контент-аналіз ідеологічних матеріалів. Дискурс-аналіз понятійної системи, артикуляції та практик ідеології. Соціологічні методи дослідження соціальних підвалин та соціальної підтримки ідеологій. Соціологічна експертиза ідеологічних програм та проектів. Інституційний аналіз ідеологій.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	денна форма	заочна форма

	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7						
Тема 1. Поняття ідеології: конструкція та деконструкція терміну	15	4	4			7						
Тема 2. Поняття ідеології в системі соціологічних понять	15	4	4			7						
Тема 3. Підходи до розуміння та аналізу ідеологій	15	4	4			7						
Тема 4. Авторські підходи до аналізу ідеологій	15	4	4			7						
Тема 5. Структура ідеологій	15	4	4			7						
Тема 6. Генеза й розвиток ідеології	15	4	4			7						
Тема 7. Політичні ідеології в дзеркалі соціологічного аналізу	15	4	4			7						
Тема 8. Емпіричні перспективи соціологічного аналізу ідеологій	15	4	4			7						
Усього годин	120	32	32			56						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д.ф.)	Кіл.год. (з.ф.)
1	Поняття ідеології: конструкція та деконструкція терміну *1. Чи є ідеологія науковим/соціологічним поняттям?* *2. Аргументи та контраргументи термінологічного наповнення ідеології* 1. *Виникнення, зародження чи конструювання: як ідеології з'являються у суспільному житті?*	4	
2	Поняття ідеології в системі соціологічних понять *1. Чи є ідеологія обов'язково раціональною?* *2. Чи є ідеологія обов'язково усвідомленою?* 1. *Ідеологія – форма та/або зміст?*	4	
3	Підходи до розуміння та аналізу ідеологій *1. Критика біхевіористського та психологічного підходів до аналізу ідеологій* *2. Модель «ідеологічної людини» як фундамент антропологічного підходу до аналізу ідеологій* *3. Вади комунікативного підходу: перспективи*	4	

	подолання 1. *Ідеологія як засіб фіксації/продукування/виправдання нерівностей*		
4	Авторські підходи до аналізу ідеологій *1. Марксизм: «ідеологічний аналіз ідеологій».* *2. Реальність та перспективи наукової ідеології* 1. *П. Бурд`є: габітуси та номінації в аналізі ідеології*	4	
5	Структура ідеологій *1. Механізми уподобань в структурі ідеологій* *2. Ідентичність як ідеологічний конструкт* *3. Функції ідеології vs ідеологічні функції* 1. *Ідеологія та утопія: структурний взаємозв'язок*	4	
6	Генеза й розвиток ідеології *1. Роль артикуляції у визначенні ідеології та її самопрезентації* *2. Ідеологія як маскувальне знаряддя еліти* *3. Роль «інтелігенції» у конструюванні та легітимації ідеологій* 2. *Критика деідеологізації*	4	
7	Політичні ідеології в дзеркалі соціологічного аналізу *1. Перспективи ідеологічного синкретизму* *2. Модернізм та постмодернізм як політичні ідеології* *Макроідеології та їхнє надполітичне значення*	4	
8	Емпіричні перспективи соціологічного аналізу ідеологій *1. Якісні методи соціологічного аналізу ідеологій* *2. Кількісні методи соціологічного аналізу ідеологій* *Міждисциплінарні перспективи вивчення ідеологій*	4	
Усього годин		**32**	

5. Завдання для самостійної робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д.ф.)	Кіл.год. (з.ф.)
1	Стаття Луї Альтюссера «History and Imperialism» (читання та підготовка 2-х питань для дискусії)	7	
2	Робота Славоя Жижека «Дражливий суб'єкт: відсутній центр політичної онтології» (читання та підготовка питання для дискусії)	7	
3	Уривок з роботи К.Маркса та Ф.Енгельса «Німецька ідеологія» (читання та підготовка 2-х питань для дискусії)	7	
4	Концепція габітуса П. Бурдьє: підготовка схеми аналізу ідеології	7	
5	Підготовка до контрольної роботи за темами 1-4	7	
6	Стаття В. Танчера «Соціологія та ідеологія в ракурсі постмодерного мислення» (читання та підготовка питання для дискусії)	7	
7	Типології політичних ідеологій (підготовка обзору до дискусії)	7	
8	Стан та перспективи розвитку політичних ідеологій на Україні (підготовка до дискусії)	7	
	Усього годин	**56**	

6. Індивідуальні завдання

Творче завдання, контрольні роботи

7. Методи навчання

Лекції, презентації, семінари, робота в групі, розв'язання дослідницьких аналітичних професійних задач

8. Методи контролю

Контрольні роботи, передбачені навчальним планом (*контрольна робота номер один - тести+2 відкритих питання; контрольна робота номер 2 - індивідуалізовані відкриті питання*). Робота на семінарських заняттях (доповіді, відповіді, питання, робота в групах). Творче завдання

Приклади питань контрольної роботи:

Ідеологізація як процес «соціального вкорінення» ідеології: напрямки інтерпретації

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота								Контрольна робота 1	Контрольна робота 2	Творче завдання робота	Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т6	Т 7	Т8	15	15	40	100
15				15							

Т1, Т2 ... – теми розділів.

Критерії оцінювання контрольної роботи

Відповідь повна, або з однією незначною помилкою	13-15 балів
Відповідь повна, але з двома-трьома незначними помилками	10-12 балів
Відповідь не досить повна, та (або) із суттєвими помилками	6-9 балів
Відповідь не повна, містить суттєві помилки	1-5 балів
Відповідь майже відсутня та (або) не відповідає запитанню	0 балів

Приклад творчого завдання

Аналіз соціального фундаменту конкретної політичної ідеології (на вибір) із усною презентацією.

Критерії оцінювання питань творчого завдання

Високий рівень 30 - 40 балів	- відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням спеціальною термінологією; творчим креативним підходом.
Середній рівень 15-29 балів	- відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням термінами, поняттями; допущенням неточностей у викладі матеріалу; помилками при відповідях на питання.
Низький рівень 1-14 балів	- відповідь характеризується: слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням деяких помилок у відповідях на питання.
Незадовільний рівень 0 балів	- відповідь характеризується: дуже слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням грубих помилок у відповідях на питання.

Мінімальний бал для допуску до написання заліку: 10 балів

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
0-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Althusser, L. History and Imperialism: Writings, 1963–1986 translated and edited by G.M. Goshgarian. London: Polity, 2019.
2. Berger, P. L. and T. Luckmann (1966), The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge, Garden City, NY: Anchor Books.
3. Bourdieu, Pierre & Boltanski, Luc. La production de l'idéologie dominante. P.: Demopolis, 2008. 157 p.
4. Boyko, D., Zaporozhchenko, R., Lytovchenko, A., Nekhaienko, O., Yashkina, D. (2021). Group Nominations as an Instrument of Electoral Struggle: Ukrainian Discourse of 2019 Parliamentary Elections. *Sociological Studios*, 19 (2), 41–52. https://doi.org/10.29038/2306-3971-2021-02-41-52
5. Cherniak, Kseniia & Lytovchenko, Artem. (**2023**). Positioning Post-Soviet Sociology in Global Sociology: Between the Global South and the Global North. *Studies of Transition States and Societies, DOI*: https://doi.org/10.58036/stss.v0i0.1067 (**Scopus**, 2 quartile, 56 percentile)
6. Lytovchenko A., Boiko D., Yashkina D and Jørn Holm-Hansen . The Discourse of Moderation and Cohesion as an Effective Electoral Tool: Sluha Narodu in Ukraine's 2019 Parliamentary Campaign. In Aasland, Aadne, Kropp, Sabine, eds. 2021. The Accommodation of Regional and Ethno-cultural Diversity in Ukraine. Cham: Palgrave Macmillan. 2021. P. 111-142 https://doi.org/10.1007/978-3-030-80971-3_5
7. Lytovchenko, A. D., Nekhaienko, O. V., & Zaporozhchenko, R. O. (**2025**). Open educational platforms in the processes of individualization and personalization of higher education: The case of V. N. Karazin National Kharkiv University. *Habitus*, (72). *in print*
8. Lytovchenko, A., Nekhaienko, O. (**2025**). Topography of Risky Consumption in the Commercial Space of a Frontline City. *Sociological Studios*, 1 (26), 110–121. https://doi.org/10.29038/2306-3971-2025-01-33-33

9. Marcuse, Herbert (1991). One-dimensional Man: Studies in Ideology of Advanced Industrial Society. New York: Routledge. 261 p.
10. Nekhaienko O.V., Lytovchenko A.D. (**2025**) Historical sociology of urbanization: cities as arenas of power struggles. Habitus.(70), 48-54 DOI: https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.70.7
11. Nekhaienko, O., Yashkina D., Lytovchenko, A., Boiko D., Zaporozhchenko R. (**2024**). Discursive (re)production of social cleavages in the 2019 Ukrainian parliamentary elections. Southeast European and Black Sea Studies, DOI: https://doi.org/10.1080/14683857.2023.2221956
12. Аґамбен Дж. Друг. Чотири есеї про політику \ Переклад і впорядкування Олександра Тимофеєва. — Дніпро, **2022**
13. Адорно Т. Зауваги про політику і невроз // *«Філософія публічного управління».* 2018. № 2. С. 4.7.
14. Бодріяр, Ж. Симулякри і симуляція / Пер. з фр. В. Ховхун. — К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. — 230 с.
15. Бурдьє П. Практичний глузд. Київ: Український Центр духовної культури, 2003. 503 с.
16. Була С. П., Свідерська О. І. (**2024**) Соціальні мережі як інструмент політичної маніпуляції. Політикус. Одеса, 2020. № 4. С. 21-25. DOI: 10.24195/2414-9616.2020-4.3.
17. Булгаков Д. (**2024**) Маніпуляції у мас-медіа як інструмент політичної боротьби. Політичне життя. №2. 2024. – с. 131-136
18. Габермас Ю. Залучення іншого: Студії з політичної теорії / Пер. з нім. А. Дахнія. — Львів: Астролябія, 2006. — 416 с.
19. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритости. — Львів: Літопис, 2000. — 320 с.
20. Ґрамші А. В’язничні зошити. Вибрані записи / Пер. з іт. — 2-е вид., перероб. і доп. — Київ: Вперед, 2017. — 417 стор.
21. Жижек С. Дражливий суб'єкт: відсутній центр політичної онтології/ Пер. з англ. Димерець Р. Й. — Київ: ППС-2002, 2008. - 510 с. - ("Сучасна гуманітарна бібліотека").
22. Жижек С. Як читати Лакана. Пер. з англ. Павло Швед. – Київ: Комубук, 2019.
23. Латур, Б.; Колгас, Р. та ін. А комусь ще подобаються міста? Екологія проти модернізації. — К.: IST Publishing, 2021. — 164 с.
24. Литовченко А. Альтюссер Луї П’єр; Горкхаймер Макс; Кропоткін Петро; Ленін (Ульянов) Володимир; Маркузе Герберт. В *Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл.* / За заг. ред. Н.М. Хоми [В.М.Денисенко, Л.Я.Угрин, Г.В.Шипунов та ін.]. – Львів: Новий Світ-2000, 2014. – 766 с.
25. Литовченко А. Д. Авторитарна особистість; Відчуження в політичній сфері; Гегемонія; Демонстративне споживання; Ідеологія; Критична соціологія; Наука і ідеологія; Споживання суспільство; Утопія соціальна; Франкфуртська школа. В *Соціологія: терміни і поняття. Навчальний словник-довідник.* За загальною редакцією В. М, Пічі [Н. В. Ковалиско, Ю.Ф. Пачковський, О.І. Пташник-Сердюк та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2018 р. – с. 83; 96; 127; 194; 299; 552; 612
26. Литовченко А., Бойко Д., Яшкина Д., Холм-Хансен Й. (**2023**) ДИСКУРС ПОМІРКОВАНОСТІ ТА ЗГУРТОВАНОСТІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ: «СЛУГА НАРОДУ» ПІД ЧАС УКРАЇНСЬКОЇ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ КАМПАНІЇ 2019 РОКУ. *Ideology and Politics Journal.* 3(22), 2022. 93-118 https://doi.org/10.36169/2227-6068.2022.03.00005
27. Литовченко А.Д., Мурадян О.С. Неомарксистський погляд на політику: критична науково-суспільна програма. *Історія політичної думки: підручник: у 2-х т.* за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. – Львів: Новий Світ-2000, 2017. – Т.2.: XX - початок XXI ст. - 598 с. - С. 128-148
28. Мангайм К. Ідеологія та утопія. Пер. з нім. Дух і літера, К., 2008. 370 с.

29. Нехаєнко Оксана, **Литовченко Артем (2023)**. Концепт «винайденої традиції» Хобсбаума-Рейнджера в соціологічному аналізі освіти. Соціологія та сучасні соціальні трансформації: *Матеріали XVI Міжнародної конференції студентів та молодих науковців (Київ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка*, 17 листопада 2023 року). К.: Видавництво «Наукова столиця», 2024. - с. 87-90https://sociology.knu.ua/sites/default/files/newsfiles/2023-sociology-and-contemporary-social-transformations-proceedings.pdf
30. Фромм Е. Втеча від свободи / Пер. з англ. М. Яковлєв. Харків: «КСД», 2019. 288 с.

Допоміжна література

1. Gellner E. Conditions of Liberty. Civil Society and its Rivals. – London, 1994.
2. Адорно Т. Теорія естетики / Пер. с нім. П. Таращука. Київ: «Основи», 2002. 518 с.
3. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть / Бодріяр Ж. [Переклад з французької Леоніда Кононовича]. – Львів: Кальварія, 2004. – 376 с.
4. Габермас Ю. До реконструкції історичного матеріалізму / Пер. з нім. В. Купліна. — К.: Дух і літера, 2011. — 320 с.
5. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості / Габермас Ю. – Львів : Літопис, 2000а. – 318 с.
6. Жижек С. Метастази насолоди. Шість нарисів про жінку й причинність. Пер. з англ. Олександр Мокровольський — Київ: «Альтернативи», 2000. – 188 с.
7. Жижек С. Погляд навскіс. Пер. з англ. Павло Швед. — Київ: Комубук, 2018.
8. Ортега-і-Гасет Х. Дегуманізація мистецтва. Бунт мас / Вибрані твори. К. : Основи, 1994. – 424 с.
9. Патнем Р. Гра в кеглі наодинці: занепад соціального капіталу Америки / Роберт Патнем // Незалежний культурологічний часопис, 2001. – № 21. – С.30-46.
10. Розенблюм Н. Л. Громадянські суспільства: лібералізм і моральні впливи плюралізму / Ненсі Л. Розенблюм // Незалежний культурологічний часопис, 2001. – № 21. – С. 6-29.
11. Фромм Е. Мати або бути? / Пер. з англ. Г. В. Яновська. Харків: «КСД», 2020. 304 с

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Науковий журнал «Ідеологія і політика» https://www.ideopol.org/uk/category/%d0%bf%d0%be%d1%82%d0%be%d1%87%d0%bd%d0%b5-%d1%87%d0%b8%d1%81%d0%bb%d0%be/
2. Онлайн-курс «Луї Альтюссер: ідеологія та репресії» https://www.classcentral.com/course/coursehorse-louis-althusser-ideology-and-repression-live-online-525764#1
3. Онлайн-курс «Теорія ідеологій» https://culturalproject.org/products/teoriya-ideologij/?add-to-cart=32138
4. Онлайн-курс «Woke: The Origins, Dynamics and Implications of an Elite Ideology (University of Buckingham open online course)» https://www.heterodoxcentre.com/teaching/woke-the-origins-dynamics-and-implications-of-an-elite-ideology/#brx-footer